

Met minder koeien wordt er in 2017 bijna net zoveel melk geproduceerd als in 2016. Het betekent dat de productie per koe flink is gestegen. Maar loont harder melken ook? En tot hoever? Over één ding zijn de experts het eens: een hoge productie per koe halen kan alleen als koeien gezond en vruchtbaar zijn.

TEKST ALICE BOOIJ

Hard melken kan alleen met gezond

Dertig, veertig, ja zelfs gemiddelde producties van 45 liter melk per koe per dag halen koeien momenteel. Met minder koeien wordt er in 2017 bijna net zoveel melk geproduceerd als in 2016 (figuur 1). Het melkt lekker en vanzelfsprekend krijgen melkveehouders steun van veevoerfirma's die voedermiddelen beschikbaar hebben om de ambitie om meer te melken, te ondersteunen. De vraag is in hoeverre het streven naar een hoge productie per koe ook nog lonend is. 'Zolang het extra voerwinst per koe per dag oplevert, is het financieel interessant dat koeien meer produceren', geeft Robert Meijer van ForFarmers aan. 'Wanneer je bijvoorbeeld 30 cent per koe per dag uitgeeft aan bestendig vet en ze produceren 1,5 liter melk meer, dan kan het bij de huidige melkprijzen prima uit.'

Bij adviesbureau Liba zien ze ook een toename van de melkproductie. 'Ons dashboard noteert momenteel 2 liter melk per koe meer', licht Dries Aerden van Liba toe. Voor de volledige boekhoudpopulatie komt dit neer op zo'n 400 liter extra melk. 'Elke liter melk die saldo oplevert, mag je produceren. Meer liters per koe helpen bij het betalen van de vaste kosten.'

In Vlaanderen is er geen beperking op de melkproductie, in Nederland wel op het aantal dieren. 'Maar ook dan kan het uit, omdat een hogere melkproductie de efficiëntie verbetert', geeft Aerden aan. Hij voegt eraan toe dat er geen scherpe grens is bij het bepalen van de optimumproductie. 'Zolang de varia-

bele kosten lager blijven dan de melkprijs, is het rendabel.' Dries Aerden schetst een duidelijk profiel van topbedrijven die richting de 40 liter melk per koe per dag produceren. 'Goed gemanagede bedrijven met een gezonde veestapel.' Vanzelfsprekend worden de koeien volop gevoerd. 'Maar het gaat niet alleen over het rantsoen', nuanceert Aerden. 'Het zijn over de hele linie topmanagers.' Ook op de gezondheidskenmerken scoren deze bedrijven beter, zo blijkt uit tabel 1.

Grote, goed gerunde bedrijven

Vijf jaar geleden zag zo'n topbedrijf met gemiddeld 35 kilo melk er anders uit: 'Een niet te grote veestapel, 15 kilo krachtvoer per koe en de veehouder die zo'n beetje tussen de koeien sliep', zegt Aerden. Inmiddels zijn het vooral de grootschalige, goed gerunde bedrijven die hoge producties halen. 'In Vlaanderen voerden melkveehouders al wel tot 30 kilo krachtvoer per 100 kilo melk, in Nederland groeien bedrijven daar ook naartoe', geeft hij aan. Koeien kunnen meer aan dan ze in het quotumtijdperk hebben laten zien. 'Koeien uitdagen levert geld op. In het verleden was het nooit rendabel, nu wel.' Bovendien hebben veel melkveehouders nog op school geleerd dat een koe maximaal 10 tot 11 kilo krachtvoer per dag aankan. 'Dat klopt niet.' Een maximum aantal kilo's krachtvoer kan Aerden echter niet noemen. 'Dat hangt van de ruwvoerkwaliteit af. De koe is een herkauwer,

de, vruchtbare koeien

dus ze heeft ruwe celstof nodig om te kunnen functioneren.' Klaas Deelstra, productmanager rundvee bij Agrifirm, geeft aan dat er in krachtvoer rustig verteerbare grondstoffen zijn toegevoegd, zodat ook hogere krachtvoergiften mogelijk zijn. 'Er kan veilig een hogere krachtvoergift gegeven worden met behulp van onze kengetallen die de verzuring voorspellen. Met het

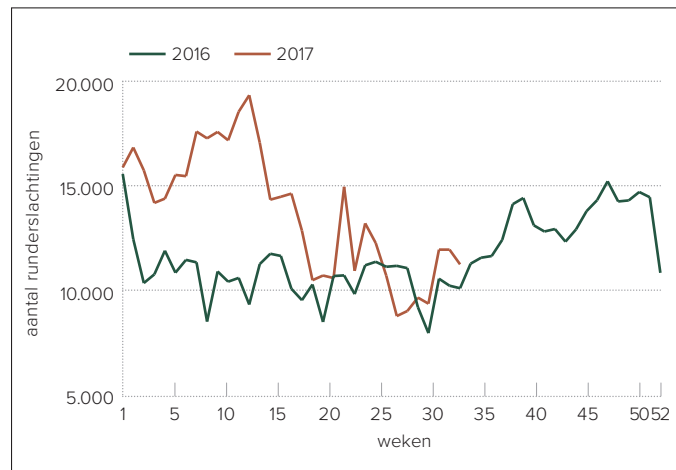
monitoren van resultaten en gezondheid van koeien kunnen problemen eerder gesignaleerd worden.' Volgens Deelstra is er nog ruimte voor verdere productiestijging. 'Kijk maar naar landen als Denemarken of Israël.'

Aerden geeft echter aan dat niet alleen voeding zorgt voor een hogere melkproductie per koe. Vaker de dierenarts inschakelen

Figuur 1 – De totale melkproductie in 2016 en 2017 (bron: RVO.nl)

Figuur 2 – Aantal runderslachten in 2016 en 2017 (bron: RVO.nl)

voor de vruchtbaarheidsbegeleiding kan ook, noemt Aerden nuchter. ‘Sneller drachtig worden betekent ook een hogere dagproductie. En ook drie keer daags melken is een manier om met hetzelfde aantal koeien meer te melken. Probeer en analyseer de verschillen in productie en zet dat op geld. Reken uit of je er rendement over hebt.’

Tabel 1 – Kengetallen van vrij intensieve bedrijven met een hoog aandeel mais in het rantsoen in relatie tot de gemiddelde productie per koe (bron: Liba)

	laag	midden	hoog
melkproductie per koe (kg meetmelk)	8038	9057	9987
vervangkost/-opbrengsten (euro per koe)	-257	-240	-182
veekosten (euro per 100 kg meetmelk)	2,51	2,54	2,37
geboorten per 100 koeien	106	111	111
kalversterfte (%)	12,5	10,0	9,6
jongveesterfte (%)	3,5	3,1	2,0
vervanging (%)	31	28	24
interne groei veestapel (%)	4	9	14
koeien dood (%)	5,2	4,2	3,7
kalfvaarzen afgevoerd t.o.v. insteek (%)	13	10	9
verkoopprijs melkkoeien (euro)	592	621	720
leeftijd vaarzen bij afkalven (mnd.)	25,8	24,7	24,6

Meijer noemt de veelmelkers veehouders die de puntjes op de i zetten. ‘De genetische aanleg is meestal niet beperkend. Het vraagt echt vakmanschap om alles goed te doen en het doel van een hoge productie te bereiken.’ Meijer geeft aan dat uit marktonderzoek is gebleken dat 60 tot 70 procent van de melkveeouders meer melk per koe wil halen. Voor de veevoerfirma begint harder melken bij de volgende vier pijlers: jongveefok, transitie management, koecomfort en ruwvoer. ‘Dat moet allemaal in orde zijn om harder te kunnen melken, niet één van die vier pijlers, maar alle vier.’ Het doel is gezonde en vruchtbare koeien als basis voor een hoge en efficiënte melkproductie. ‘Het is niet een kwestie van alleen meer krachtvoer in de koeien stoppen, maar een uitgebalanceerd rantsoen eventueel geconcentreerder maken en de voeropname stimuleren. Daarbij is een optimaal voermanagement van groot belang. Als veehouder geef je een dubbeltje uit om dat extra kwartje te verdienen.’

Hoge productie omzetten in winst

Jan-Willem van Beek, bedrijfsadviseur bij Alfa Accountants, signaleert dat de echte vakmensen die hoge producties per koe ook omzetten naar meer winst. ‘De

Ethicus Bart Gremmen: ‘Vraag je af hoever je kunt gaan’

De melkveehouderij zou er goed aan doen zelf te bepalen waar de grenzen voor de melkproductie bij koeien liggen, geeft professor dierethiek Bart Gremmen van Wageningen UR aan. ‘Zoek niet de grenzen op, daar is de maatschappij niet blij mee. Het is beter dat je als sector de verantwoordelijkheid neemt en een antwoord klaar hebt als

overheid of kritische maatschappelijke organisaties vragen gaan stellen.’

Koeien moeten niet verworden tot melkmachines of objecten. ‘Ze moeten balans houden, hun melkproductie goed aankunnen en niet tegen fysieke grenzen van bijvoorbeeld uiers of benen aanlopen.’ Volgens Gremmen hoeft er geen plafond in de productie te

liggen, zoals 10.000 kilo melk, maar wel een verklaring dat gezondheid en welzijn gewaarborgd zijn. Weidegang helpt dan. ‘Wat zijn de natuurlijke grenzen en stel jezelf de vraag wat de grenzen zijn van de betamelijkheid. Kun je dit een dier aandoen? Wanneer je hier antwoord op kunt geven, onderneem je met het gezicht naar de maatschappij.’

Harm van der Mark: ‘Onze koeien zijn altijd tonnetje rond’

Maar liefst 49 liter melk per dag noteerden de melkkoeien van de familie Van der Mark uit Veenwouden het afgelopen jaar op een goede dag. ‘De tank van 14.000 liter was te klein om alle melk te houden’, zegt Harm van der Mark.

Een momentopname, maar bij Harm, zijn vrouw Hillie en zoon Jacco produceren de 122 melkkoeien gemakkelijk tussen de 43 en 47 kilo melk per dag in de robot. Begin mei 2015 namen de melkveehouders hun nieuwe, rondom open stal met zandligboxen en dichte vloer in gebruik en sinds die tijd is de productie flink gestegen. ‘We begonnen met 34 liter

en telkens hebben we het rantsoen een stapje verder verfijnd, zodat we nu op een gemiddelde productie zitten van zo’n 12.000 liter melk per lactatie’, geeft Harm aan.

Met zo’n 3,2 melkingen per koe leveren de twee melkrobots om en nabij de 4700 liter melk per dag, ruim 1,5 miljoen kilo melk op jaarbasis. De hoge voeropname noemt Harm als een belangrijke succesfactor. ‘Het begint met een smakelijk rantsoen. Onze koeien zijn als tonnetjes zo rond. Ze vreten ongeveer 28 kilo droge stof voer per dag op.’ Die hoge opname begint met kuil en mais zonder broei. ‘Er mag geen stukje schimmel in komen’, aldus Harm, die aangeeft dat ook de Gluco+ die in het rantsoen zit, altijd ‘steenkoud’ is. ‘We voeren daarnaast nog pulp, indien nodig soja, smulsiroep en ook wat vet en daarmee zien we ook het vetgehalte in de melk stijgen tot zo’n 4,30 procent.’ Omdat de gemiddelde productie zo hoog is, zijn de voerkosten per 100 kilo melk met 12 cent per kilo meetmelk (inclusief jongvee) niet extreem hoog. ‘We hebben een

intensief bedrijf en moeten voer aankopen, maar het loont eigenlijk altijd als de koeien meer kilo’s melk gaan produceren.’

In het quotumtijdperk liepen de koeien eigenlijk op hun tenen, blikt Harm terug. ‘We voeren nu beter, de koeien zijn gezonder en prima vruchtbaar. We hebben al tijden geen kreupele koeien meer gehad. Alleen als de koe vruchtbaar en gezond is, kun je deze topproducties halen.’

De koeien gaan echter niet meer het weiland in. ‘Een koe wil elke dag hetzelfde, met weidegang halen wij niet deze productie per koe. Ik heb pas echt respect voor collega-veehouders die 37 kilo melk per koe gemiddeld halen inclusief weidegang.’

Is bij de koeien van de familie Van der Mark de top in productie bereikt? ‘We hebben een oude koe die in haar lactatie gemakkelijk 16.000 kilo melk heeft geproduceerd, maar ook een vaars die van hetzelfde voer niet wilde produceren. Er is veel verschil tussen koeien en ze kunnen veel meer dan we denken.’

productie van meer liters melk zorgt voor een verdunningseffect van alle kosten. Al helemaal wanneer je de gehalten er ook nog bij kunt houden.’ Dat de opbrengst van de hogere melkproductie ‘opgaat’ aan meer kosten voor gezondheid en vruchtbaarheid, is achterhaald. ‘Vroeger zag je wel dat die laatste liters niet lonend meer zijn, omdat er te veel kosten tegenover staan. Dat is niet meer zo, sterker zelfs: bedrijven met een hogere productie kunnen die alleen realiseren met koeien die een goede gezondheid en vruchtbaarheid hebben.’

Is de veehouder echter net niet vakman genoeg of zijn de omstandigheden niet optimaal voor elkaar, dan ‘is het gevaarlijk spel’, geeft Van Beek aan. ‘Dan kun je maar zo doorschieten naar 40 kilo krachtvoer per 100 kilo melk. Blijf dus de kosten monitoren. Leveren de extra kosten ook rendement?’ De adviseur merkt dat een aantal bedrijven ook weer stopt met het voeren van extra vet of met natronloog behandeld graan. ‘Als je monitort, moet je ook eerlijk zijn over de voerkosten, alles rekenen inclusief kosten voor extra diesel en arbeid.’

Lage vervanging

De stijging in productie komt voor een deel doordat melkveebedrijven het ‘ondereind’ van de veestapel hebben afgestoten, voegt Van Beek toe. ‘Dat resulteert op een deel van de bedrijven zo in 1000 liter stijging van de gemiddelde productie per koe.’ De afgelopen jaren zijn de vervangingspercentages gedaald tot wel 10 tot 15 procent, doordat melkveehouders alle koeien aanhielden. Door de fosfaatreductieregeling zijn er dit jaar extra koeien – vaak de minder producerende – afgevoerd (figuur 2). ‘Voor een efficiënte melkproductie heb je echt wel 20 tot 25 procent vervanging per jaar nodig’, luidt de mening van de accountant, die dan ook met zorg naar de toekomst kijkt, omdat er zo krap jongvee op de bedrijven is. ‘Die lage jongveebezetting werkt alleen als alle randvoorwaarden goed zijn. Kunnen bedrij-

ven die normaal een vervangingspercentage van 30 procent hebben, wel een maximale vervanging van 22 procent halen?’

Tot waarde brengen ruwvoer

Wat Van Beek meer als uitdaging ziet voor bedrijven met een hoge melkproductie, is het tot waarde brengen van het ruwvoer. Als een productieverhoging ook intensiever voeren betekent met bijvoorbeeld zetmeel dat niet op het eigen bedrijf geteeld wordt, wat doe je dan met de kuil die overblijft?

‘Met duur land en hoge bewerkingskosten hangt er aan het geteelde ruwvoer ook een prijskaartje. Hard melken betekent in zo’n geval dat er onbenut kapitaal op het erf blijft liggen’, zegt Van Beek. ‘Het is dan meer de uitdaging om 75 procent van het ruwvoer als gras in de koeien te krijgen en daarmee 12.000 kg melk per koe te halen. Het kan voor een aantal bedrijven interessant zijn om 8000 liter melk per koe te produceren met een lage kostprijs. Die halen zo meer resultaat dan bij het streven naar 35 of 40 kg per koe per dag.’ |

Samenvatting

- De melkproductie per koe stijgt in Nederland en Vlaanderen.
- Voerfirma’s bieden verschillende producten aan om de productie te verhogen. Zolang de variabele kosten lager blijven dan de melkprijs, is het rendabel.
- Bedrijven met een hoge productie per koe scoren ook op de andere koe-kengetallen, oftewel: alleen bij een sterk management zijn hoge producties haalbaar.